EILANDSRAAD VAN ARUBA

Notulen 1967 **No.** 2

NOTULEN

van de openbare vergadering van de Eilandsraad

op vrijdag 27 januari 1967, des avonds om 8 uur.

Behandelde onderwerpen:

VOORZITTER: O.S. Henriquez, Gezaghebber.

SEKRETARIS: A.J. Muyale, Wnd. Sekretaris van het Eilandgebied.

Aanwezig zijn de leden: E.R.Finck, L.A.I.Chance, F.V.Lacle, J.Geerman, J.Erasmus, M. de Cuba, W.C.Anslijn, C.A.Eman, D.G.Croes, A.Falconi, I.S. de Cuba, D.Tromp, L.V.Britten, M.Croes, L.Croes, F.D.Figaroa, A.Werleman, J.U.Maduro, D.Flemming, Mevr. Irausquin, alsmede de gedeputeerden D.C.Mathew en G.A.Oduber.

Afwezig is het lid: A.I.W.Wijngaarde.

DE VOORZITTER: Ik open hierbij deze openbare vergadering en heet U allen van harte welkom. Aan de orde is thans het enig agendapunt:

1. Ontwerp-eilandsverordening tot wijziging van het Kiesreglement Eilandsraad Aruba (Ab. 1959 no. 1). (Ag.no. 431; bijlage 1967 no. 10).

DE HEER J.ERASMUS: Mijnheer de Voorzitter, het is met een innerlijke, geheimzinnige voldoening dat ik hedenavond een paar woorden tot U richt in verband met het voor ons liggend ontwerp, namelijk de wijziging van het kiesreglement Aruba, houdende de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd van 23 jaar tot 21 jaar.
Mijnheer de Voorzitter, hiermee ben ik bijzonder blij, omdat mijn persoon de eerste Antilliaanse Volksvertegenwoordiger is geweest die in het verleden aan de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd van 23 tot 21 jaar gedacht had en daadwerkelijk in de Staten van de Nederlandse Antillen gedurende een begrotingsbehandeling 10 jaar geleden een voorstel had gedaan om onze jeugd van 21 jaar een kans te geven om aktief aan de politieke verkiezingen mee te doen, om zodoende hun bijdrage te kunnen leveren aan de opbouw van het politieke bewustzijn en het Staatsbestel van ons volk.
Het was in een openbare vergadering van de Staten der Nederlandse Antillen gedurende de begrotingsbehandeling, gehouden op 14 januari 1957, dat ik het volgende had gezegd:
Mijnheer de Voorzitter, de politieke belangstelling in de Nederlandse Antillen is zeer groot te noemen als wij de deelname van het kiesgerechtigde deel der bevolking aan een verkiezing beschouwen.

Naar aanleiding daarvan wil ik de Regering voorstellen, te zijner tijd de mogelijkheid te overwegen om de stemgerechtigde leeftijd van 23 jaar tot 21 te verlagen.

Op 16 januari gedurende de voortzetting van diezelfde vergadering, heeft de Regering bij monde van Minister President Jonckheer mij daarop het volgende geantwoord:
Mijnheer de Voorzitter, het belangrijkste dat de heer Erasmus naar voren heeft gebracht, is de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijdgrens van 23 jaar tot 21. Het behoeft geen betoog, dat ik een groot voorstander daarvan ben. In het licht der argumenten, die ik reeds naar voren heb gebracht in verband met het feit dat het nu, na zoveel jaren van politieke onrust, wel nodig is dat er een tijd van rust komt, waarin wordt gewerkt en gebouwd, Mijnheer de Voorzitter, geloof ik dat de onderhavige aangelegenheid, welke grote tegenstelling met zich kan meebrengen, voorlopig voor korte of lange tijd dient te worden uitgesteld totdat het juiste moment zal zijn aangebroken om hierover wederom van gedachten te wisselen. Aldus Dr. Jonckheer indertijd.

Mijnheer de Voorzitter, precies na 10 jaar is volgens de Regering het juiste moment aangebroken dat de Antilliaanse jeugdige kiezerskorps de gelegenheid wordt gegeven zijn stem van rechtswege uit te kunnen brengen op volksvertegenwoordigers zijner keuze.
Toen ik indertijd, dus 10 jaar geleden dit voorstel in de Staten had gedaan, had ik dit met de volste oprechtheid en overtuiging naar voren gebracht, omdat ik persoonlijk gedurende de veertiger jaren, toen er op de Antillen de politieke strijd hevig woedde, aan den lijve de noodzaak voelde dat iemand, die de 21 jarige leeftijd heeft bereikt, het recht zou moeten hebben om zijn of haar stem uit te kunnen brengen.
Ik vroeg mij indertijd het volgende af: Worden we niet gedurende de oorlog met 18 jarige leeftijd onder de wapens geroepen met gevaar daadwerkelijk aan de strijd deel te nemen voor het behoud der democratie? Worden we niet, zodra we een inkomen genieten, voor de inkomstenbelasting aangeslagen, ongeacht de leeftijd? Worden we niet met 18 jarige leeftijd door 's Landswetgeving mans genoeg geacht om een gezin te kunnen vormen? Waarom dan, zouden wij niet deel kunnen nemen aan een algemene verkiezing voor de Volksvertegenwoordiging?
Mijnheer de Voorzitter, die vragen hadden mij op 14 januari 1957 voldoende overtuigingskracht gegeven, om het voorstel te doen ter verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd van 23 jaar tot 21. Jammer, Mijnheer de Voorzitter, dat het zo lang heeft geduurd, maar beter laat dan nooit. Daarom is het voor mij hedenavond een groot genoegen, Mijnheer de Voorzitter, om het gehele jeugdige Arubaanse bevolking van 21 jaar te feliciteren, omdat ze straks na verkregen goedkeuring Uwer Eilandsraad van de ons voorgestelde stemwijziging van het kiesreglement Aruba middels zijn stem ..... een volwaardige en daadwerkelijke bijdrage zullen leveren in de verkiezing van hun vertegenwoordigers, welke na juni 1967 de toekomst van Aruba ter hand zullen nemen.
Mijnheer de Voorzitter, van een echte politieke rust, zoals Dr. Jonckheer voorspeld had zullen deze jeugdige kiezers niet genieten, omdat juist een verkiezing in aantocht is en er een hevige politieke strijd zal worden uitgevochten, maar laten we allemaal hopen, Mijnheer de Voorzitter, dat na de voor de deur staande verkiezingen een vierjarige periode van economische bloei en politieke stabiliteit zal aanbreken.
Nogmaals, Mijnheer de Voorzitter, mijn oprechte felicitatie aan onze jongste kiezerskorps.
Ik dank U.

DE HEER M.CROES: Mijnheer de Voorzitter, voor mij is het ook een groot genoegen om vanavond mijn medewerking te kunnen verlenen aan de aanpassing van het kiesreglement van Aruba aan de jongste veranderingen in de Staatsregeling van de Nederlandse Antillen en de Eilandenregeling Nederlandse Antillen.
Hierdoor wordt de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd van 23 tot 21 jaar en een groot gedeelte van onze jongere bevolking kan dus zeggenschap uitoefenen over de vorming van ons eilandelijk bestuur. Laten wij hopen, Mijnheer de Voorzitter, dat binnen korte tijd een herziening van de Staatsregeling in die zin zal volgen dat ook het passief kiesrecht zal worden gewijzigd zodat de jongeren niet alleen zullen kunnen kiezen voor vertegenwoordigers, maar ook het recht zullen hebben om gekozen te worden.
Mijnheer de Voorzitter, het ontwerp dat wij vanavond bespreken is wel zeer belangrijk, omdat wij derhalve de grondregels leggen over de komende Eilandsraadsverkiezingen. Ik ben zeer verheugd, dat wij op bijna alle punten, die de wijziging in het kiesreglement betreffen, tot een brede overeenstemming kunnen komen. Zo verheugt het mij, dat het systeem van volmachten op het ogenblik zodanig is gewijzigd, dat de deur voor knoeierij zoals in het verleden is gebeurd respectievelijk werd gesloten. Bij volmacht kunnen alleen stemmen, zij die lichamelijk ongeschikt zijn om naar de stembus te gaan, of zij die vermoedelijk in het buitenland zullen verkeren. Om hun volmacht geldig te maken behoeven zij de medewerking van een ander partij. Dus in het ene geval van een dokter en in het andere geval van een reisagent. Dus het wordt moeilijker gemaakt om onregelmatigheden te begaan. Worden die toch begaan, dan worden die begaan met medewerking van anderen.
Ik geloof niet, dat anderen bereid zullen zijn om gaarne daartoe mede te werken.
Ook verheugt het mij dat het Bestuurscollege heeft toegezegd, dat bij het beschikbaar worden van de volmachtsformulieren alle partijen gelijktijdig de beschikking hierover zullen krijgen, althans dat zij de gelegenheid zullen krijgen om gelijktijdig hierover te beschikken. Dit is ook een vooruitgang. Echter, Mijnheer de Voorzitter, heb ik een klein verschil vanmening met het Bestuurscollege. In het voorstel tot wijziging van het kiesreglement wordt in paragraaf 12, artikel 1, voorgesteld om een zinsnede uit artikel 70 van het huidige kiesreglement te laten vallen. Deze zinsnede luidt: door één door hem aan te wijzen kiezer. Het verwijst naar kiezers, die lichamelijk hulpbehoevend zijn en bijstand nodig hebben bij het kiezen. De wijziging die door het Bestuurscollege wordt voorgesteld opent inderdaad de mogelijkheid dat mensen, die niet gerechtigd zijn om te kiezen, mensen die eigenlijk niets te maken hebben met de plaatselijke politiek, aan de verkiezingen kunnen deelnemen. Niet aan de stemming, maar aan de verkiezingen.
Mijnheer de Voorzitter, deze mogelijkheid moet worden uitgesloten.
Ik heb volkomen begrip voor het argument dat het Bestuurscollege heeft gebruikt om deze zinsnede te laten wegvallen. Het is in de praktijk misschien moeilijk om een kiezer te legitimeren. Iemand die bijvoorbeeld in Oranjestad stemt kan bijstand gaan verlenen in Juana Morto. Dan is het voor het stembureau heel erg moeilijk om de kiezer te letimeren.
Van de andere kant moeten wij ook alle mogelijkheden uitsluiten.
Het voorbeeld, dat het Bestuurscollege heeft genoemd in de aanbiedingsbrief bijvoorbeeld dat de niet-Nederlandse echtgenoot van een kiesgerechtigde bijstand kan verlenen gaat maar ten dele op, omdat de niet-Nederlandse echtgenoot van de kiezer ook het recht heeft volgens artikel 42 om bij volmacht te stemmen en hiervan gebruik zou kunnen maken. Daarom, Mijnheer de Voorzitter, als een compromis-voorstel zou ik willen voorstellen om artikel 1, paragraaf 12 zodanig te wijzigen dat een paar woorden worden toegevoegd aan het bestaande artikel 70 uit hetzelfde stemdistrikt, zodat artikel 70 volledig komt te luiden:

Wanneer aan het stembureau blijkt dat een kiezer uit hoofde van zijn lichamelijke gesteldheid hulp behoeft, kan deze zich doen bijstaan door één door hem aan te wijzen kiezer uit hetzelfde stemdistrikt.
Ik weet dat dit het recht van de kiezer enigszins limiteert, maar het is beter om de rechten in dit geval te limiteren, de praktijk in het oog te houden, dan de mogelijkheid te openen, dat vreemdelingen die daartoe niet gerechtigd zijn en minderjarigen tot het stemlokaal toegang krijgen door de voorgestelde wijziging van het Bestuurscollege.
Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, het kiesrecht behoort tot de fundamentele rechten van de mens en dient daarom geëerbiedigdte worden. Dit onvervreembare recht van de burger dient veilig gesteld te worden. Daarom doen wij een beroep op het Bestuurscollege om te bewerkstelligen, dat de meeste zorgvuldigheid wordt betracht bij het hanteren van het kiesrecht. De meeste wijzigingen door het Bestuurscollege voorgesteld, Mijnheer de Voorzitter, zijn van technische aard. De voornaamste is evenwel de verlaging van van de kiesgerechtigde leeftijd van 23 tot 21 jaar. Mijnheer de Voorzitter, onze fraktie heeft altijd hiervoor gepleit en wij constateren vanavond, tot onze grote voldoening, dat ons streven het beoogde doel heeft bereikt. Mijnheer de Voorzitter, wij hebben niet alleen maar gevraagd in de Staten, maar wij zijn tot daden overgegaan. Wij hebben een initiatiefontwerp ingediend tot verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd waarop de Regering met een gewijzigd ontwerp kwam. Dit heeft de doorslag gegeven, zodat wij vandaag kunnen spreken dat ons streven het beoogde doel heeft bereikt.
Mijnheer de Voorzitter, onze felicitaties aan de jeugd, die in de toekomst mede de politieke koers van dit eiland gaat bepalen, hebben wij reeds geuit. Ook van deze plaats wil ik nog onze felicitaties doen uitgaan aan de jeugd, die zoals ik reeds heb gezegd, over enige maanden mede de politieke koers van dit eiland gaat bepalen.
Mijnheer de Voorzitter, toen wij dat initiatiefwetsvoorstel indienden, hadden wij ten doel om niet alleen het actief kiesrecht, maar ook het passief kiesrecht te veranderen van 23 jaar tot 21 jaar, opdat de jeugd ons niet zou kunnen verwijten, dat wij wel hun stem willen gebruiken, maar hen, die daartoe in de gelegenheid zijn vanwege hun opvoeding, vanwege hun bekwaamheid, ook niet gekozen zouden kunnen laten worden. Onze bedoeling was, zowel het actief als het passief kiesrecht verlaagd te krijgen van 23 tot 21 jaar. Dit hebben wij helaas met de medewerking van de overige meerderheid in de Staten niet kunnen krijgen, zodat dit niet is doorgegaan. Ik hoop, dat binnenkort men zal inzien dat dit ook verlaagd dient te worden.
Mijnheer de Voorzitter, wij hebben in de huishoudelijke vergadering deze zaken reeds uitvoerig besproken en wij kunnen zeggen, dat wij met tevredenheid de Memorie van Antwoord van het Bestuurscollege hebben bestudeerd, zodat wij menen, dat wij hiermede zullen kunnen volstaan.
Ik dank U.

DE HEER W.C.ANSLIJN: Mijnheer de Voorzitter, tegen de voorgestelde wijziging van ons kiesreglement heb ik maar een bezwaar en dat is in verband met de bewoording van artikel 70. Samen met de heer Max Croes vrees ik, dat dit artikel (de nieuwe wijziging) de mogelijkheid opent, dat vreemdelingen werkelijk zullen deelnemen aan onze stemming.
Mijnheer de Voorzitter, het Bestuurscollege gebruikt als argument, dat het oude systeem geregeld moeilijkheden in de praktijk oplevert. Verder is het wenselijk de hulpbehoevende kiezers vrij te laten de keuze van de persoon aan wie hij het geheim van zijn stem wil toevertrouwen, als voorbeeld de niet-Nederlandse echtgenoot van de kiezer. Goed zo, Mijnheer de Voorzitter, en prachtig. Iedereen moet zijn echtgenoot of echtgenote vertrouwen.

Maar ik zie een gevaar, Mijnheer de Voorzitter, als een hulpbehoevende kiezer een buurman of een vriend heeft, die vreemdeling is, zich door deze vreemdeling wil laten bijstaan bij de stemming.
Mijnheer de Voorzitter, U weet niet zoals ik, dat er vele vreemdelingen, hier op Aruba ook propaganda maken, vóór of tegen bepaalde candidaten. Deze vreemdeling, Mijnheer de Voorzitter, kan een oude hulpbehoevende vrouw of een oude man die niet kan schrijven of niet goed kan zien bijstaan. Hij gaat hier binnen. De kiezer zegt: Ik wil op no. 5 stemmen. De kiezer kan niet goed zien en niet goed lezen. Als vreemdeling kan hij niet stemmen maar hij geeft misschien de voorkeur aan een andere persoon. Dus de stem wordt geplaatst op no. 6, bijvoorbeeld.
Een vreemdeling heeft werkelijk een stem uitgebracht op een candidaat van zijn keuze. Het kan wel gebeuren, Mijnheer de Voorzitter, en daarin zie ik een gevaar. Dat is werkelijk niet de bedoeling. Mijnheer de Voorzitter met de heer Max Croes, wil ik de bewoording van het huidige artikel handhaven en zoals de heer Max Croes gezegd heeft, laten wij bijvoegen de woorden: doen bijstaan door een kiezer van hetzelfde stemdistrikt. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER E.R.FINCK: Mijnheer de Voorzitter, de voor ons liggende ontwerp-wijziging, van het kiesreglement van Aruba, heeft als voornaamste wijziging de kiesgerechtigde leeftijd van 23 te brengen op 21 jaar. Mijnheer de Voorzitter, dit is niet alleen een wens van deze fraktie, maar ook van de fraktie aan de overkant, de Arubaanse Volkspartij. Mijnheer de Voorzitter, het is een wens geweest van de meeste volksvertegenwoordigers, zowel in de Staten als in de Eilandsraad van Aruba, om deze leeftijd te brengen op 21 jaar. De doorslag werd gegeven door de verlaging van het actief kiesrecht in Nederland waar het gebracht is van 23 op 21 jaar, om als kiezer te komen voor de Staten Generaal, daardoor zijn de Antillen ook wakker geschud geworden en werden van verschillende zijden deze wens naar voren gebracht.
De fraktie-voorzitter van deze fraktie in de Staten, de heer Osbaldo Croes, heeft meerdere malen dit verzoek naar voren gebracht en ook de heer Erasmus, toen hij nog Statenlid was en ook de heer Albert Eman van de Arubaanse Volkspartij die samen met de heer Voges met het initiatiefontwerp is gekomen. Dus wij kunnen zeggen, Mijnheer de Voorzitter, concluderende, dat alle volksvertegenwoordigers de wens hebben om deze leeftijd van 23 jaar te brengen op 21 jaar.
Ook ik wil namens deze fraktie de jeugd van 21 jaar tot 23 jaar feliciteren met dit recht, opdat ook zij mede kunnen stemmen en hun stem doen horen in het kiezen van het Parlement en van deze Raad.
Mijnheer de Voorzitter, een andere wijziging, die mij erg tevreden stelt, is de wijziging die inhoudt, dat de gestorte waarborgsom, die vroeger teruggegeven werd aan de partij wanneer deze partij slechts 75% van het kiesdeler behaald had, is het nu geworden de volle kiesdeler, alvorens deze waarborgsom teruggegeven wordt.
Wat artikel 70 betreft, Mijnheer de Voorzitter, kan ik U mededelen, dat onze fraktie er volkomen mee eens is met de wijziging door Uw College voorgesteld. Als wij even deze zaak beschouwen en behandelen, Mijnheer de Voorzitter, dan is het feitelijk: de kiezer is niet geestelijk ziek, maar lichamelijk. Dus het kan zijn een zwakke hand of een zwak been of een ander lichaamsdeel, dat hij dus gebroken of verloren heeft. Maar deze man is bij zijn volle hersens. Deze man weet wat er gebeurt. Hij heeft alleen hulp nodig om het hokje binnen te gaan. Mijnheer de Voorzitter, deze kiezer moet de vrijheid hebben om een vertrouwensman daar te brengen. Als ik wil gaan stemmen en ik heb een zoon van 18 jaar en hij is wel Nederlander en nog niet kiesgerechtigd, dan zou ik het niet mogen doen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, waarom zou ik het niet mogen doen?

Ik ben niet geestelijk ziek, ik ben lichamelijk ziek.En als ik in het hokje gedragen moet worden of geholpen moet worden dan zie ik niet in dat een vreemdeling of een niet-kiezer mij kan beinvloeden waar of ik moet stemmen. Ik kan niet in het hokje als het niet een vertrouwensman van mij is. Ik moet het recht hebben om met mijn vertrouwensman in het hokje te komen. Als ik dus in het hokje met deze vertrouwensman ben - het mag mijn zoon of mijn dochter zijn, het mag een vreemdeling zijn, een Chinees of een Japanner - ben ik geestelijk niet ziek. Ik ben lichamelijk ziek. Ik heb misschien één arm, ik kan misschien het papier niet vasthouden. Hij houdt het papier voor mij vast. Hij kan mij niet zeggen op nummer 6 te stemmen, terwijl ik op nummer 5 wil stemmen.
Als ik dat doe ben ik geestelijk niet in orde. Dat is een andere zaak. Maar normaal ben ik er een groot voorstander van dat de kiezer zich laat helpen door zijn vertrouwensman en niet een vertrouwensman die vastgesteld wordt voor hem, dus een kiezer uit zijn distrikt.
Als ik moet stemmen op Savaneta en ik heb een vriend, die kiezer is in de stad dan zal ik volgens de heer Max Croes deze man niet kunnen vragen. Ik moet een kiezer hebben in mijn distrikt. Mijnheer de Voorzitter, het wordt zo gecompliceerd. Laten wij eerlijk zijn, iemand gaat niet stemmen als het niet een vertrouwensman van hem is,
Ik wil verder gaan om te zeggen, dat elke kiezer die hulp nodig heeft wordt gebracht door één van de leiders van de partij.
Het kan mijn partij zijn, het kan Uw partij zijn, maar wij laten geen kiezer van ons die hulp behoeft zo maar naar een vreemdeling gaan.
Ik heb het meerdere malen gedaan en U ook. Een van ons gaat de kiezer afhalen en brengt hem naar het hokje. Dus, Mijnheer de Voorzitter, deze fraktie zal niet mee doen aan wijziging van dit artikel, zoals door U is voorgesteld, om de laatste zinsnede weg te laten.
Verder, Mijnheer de Voorzitter, kan deze fraktie zich helemaal verenigen met de door U voorgestelde wijzigingen en als het nodig is zal ik in de tweede ronde terugkomen. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

<u>DE HEER A.WERLEMAN</u>: Mijnheer de Voorzitter, ook derzerzijds wensen wij onze voldoening uit te spreken dat men thans zo ver is gekomen om deze wijzigingen aan te brengen in het kiesreglement voor de Eilandsraad, zodat de 21-jarigen nu hun stem kunnen uitbrengen. Zoals wij reeds in de Staten naar voren hebben gebracht, hadden wij ook gehoopt, dat zij ook het passief kiesrecht zouden kunnen krijgen. Helaas is dat niet zo ver gekomen. Niettemin hopen wij dat in de toekomst dit wel mogelijk zal zijn. Deze wens, zoals de heer Finck naar voren heeft gebracht, is niet alleen van zijn partij, maar ook van alle partijen. Wij hebben dit reeds meerdere malen naar voren gebracht en iedereen weet dit, Mijnheer de Voorzitter, en wij zijn blij, dat dit zo ver is gekomen.

Mijnheer de Voorzitter, ik wil toch eventjes ingaan op de wijziging, die het Bestuurscollege heeft voorgesteld bij artikel 70 en daarbij de mogelijkheid heeft geopend dat ook vreemdelingen bijstand kunnen verlenen aan hulpbehoevende kiezers, dus kiezers die lichamelijk behoeftig zijn. In dit verband wil ik naar voren brengen dat met lichamelijke behoeftigen verstaan wordt, mensen die niet goed kunnen zien, als ik het goed heb. Mijnheer de Voorzitter, in dat geval, al wil de kiezer wel voor een zekere persoon gaan stemmen, maar wegens zijn slechte ogen is het moeilijk voor deze kiezer om uit te maken wat er precies gebeurt. Het kan gebeuren, dat die vreemdeling zelf dat hokje gaat invullen.
Niemand weet wat achter dat gordijn gebeurt. Wij denken, dat wij te ver gaan om iedere vreemdeling - de heer Finck zei iedere Chinees of Japanner - toe te staan om in dat stemlokaal te gaan samen met de kiezer. Wij denken dat wij te ver in deze gaan. Het is al ver genoeg dat men in dit kiesreglement toestaat dat de echtgenoot als gemachtigde op kan treden voor echtgenote als een vreemdeling.

Verder denken wij niet dat wij mogen gaan. Ik vind dit een inbreuk op onze kiesrecht. Een vreemdeling mag zich hier niet inlaten.
Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER L.A.I.CHANCE: Mijnheer de Voorzitter, ook ik moet vanavond mijn voldoening over dit ontwerp laten horen. Ik moet echter een paar jaar terug gaan toen op Aruba enige vertegenwoordigers het stemrecht wilden ontnemen aan een bepaalde groep mensen. Dat was toentertijd de aanstoot die mij de moed gaf om op een zeer jeugdige leeftijd mee te doen aan het politieke leven van Aruba. Alhoewel ik indertijd niet mijn stemrecht kon uitbrengen, omdat ik te jong was heb ik toch deel genomen aan de politieke vergaderingen. U begrijpt wel, Mijnheer de Voorzitter, dat ik op die zeer jeugdige leeftijd een grote voorstander was van het idee om de leeftijd van 23 jaar te verlagen tot 21. Indertijd heb ik de medewerking gevraagd van de vertegenwoordigers, maar helaas hebben wij in die tijd niet veel medewerking op dit gebied gekregen.
Misschien is het goed geweest dat ik de medewerking niet gekregen heb, want een paar weken geleden heb ik het voorrecht gehad om samen met de andere vertegenwoordigers in de Staten van de Nederlandse Antillen ook mijn stem te geven, zodat dit onderwerp door de Regering met algemene stemmen in de Staten van de Nederlandse Antillen werd aangenomen.
Daarom is het vanavond voor mij weer een voorrecht om mijn stem te geven aan de wijziging van ons kiesreglement, zodat de jongeren van vandaag het voorrecht mogen hebben om deel te nemen aan de komende verkiezingen. Daarom moet ik mijn voldoening uitspreken en degenen, die dit recht zullen krijgen, feliciteren. Ik hoop, dat zij dit ten goede zullen doen in de komende verkiezingen en dat zij dit op een waardige manier zullen doen om vertegenwoordigers te kiezen die het welzijn van Aruba zullen dienen.
Mijnheer de Voorzitter, wat artikel 37 betreft, zou ik persoonlijk gaarne zien dat wij in plaats van 3 uur, 5 zouden kunnen krijgen.
Op Bonaire en de Bovenwindse Eilanden krijgt men 5 uur in plaats van 3.
Ook op Curacao is er een voorstel ingediend om 5 uur te laten gelden in plaats van 3. Misschien kunnen wij ons alsnog geruststellen met deze 3 uur als het Bestuurscollege maar nagaat dat de werkgevers geen moeilijkheden in de weg zullen leggen, door de kiezers niet genoeg tijd te geven om naar de stembus te gaan. Mijnheer de Voorzitter, bij de laatste verkiezingen van de Staten heb ik U zelf moeten aanspreken over een werkgever, die hiervan misbruik wilde maken. Ik hoop, dat het Bestuurscollege het een en ander kan doen of zal doen om verschillende werkgevers erop te wijzen, dat dit een recht is van deze stemgerechtigden die voor hen werken. Zij moeten de tijd vrij krijgen. Ik kan ook niet nalaten om deze werkgevers een waarschuwend woord te geven.
Als de stemgerechtigden deze keer moeilijkheden krijgen, doordat zij de drie uren niet vrij kunnen krijgen, dan kan ik hen verzekeren, Mijnheer de Voorzitter, dat zij bij de verkiezingen voor de Staten over 4 jaar met het voldongen feit worden gesteld dat de dag van de verkiezing gelijk gesteld kan worden met de zondag. Ik kan hen verzekeren dat het dan kostbaar voor hen zal wezen.
Daarom hoop ik, dat zij deze keer hiervan geen misbruik zullen maken, want ik ben er zeker van dat als ik met dit voorstel in de Staten van de Nederlandse Antillen kom, dat het zeker aangenomen zal worden.
Mijnheer de Voorzitter, wat betreft het punt dat ik in de huishoudelijke vergadering naar voren gebracht heb over het afroepen van de stemmen na de verkiezing, hoop ik dat het Bestuurscollege zeer zeker zal aandringen op degenen die deel zullen nemen aan de verschillende stembureaus, dat zij zich stipt aan deze regelingen zullen houden en dat het publiek het recht heeft om te horen wat in de verschillende stembureaus wordt gezegd en dat zij dan in de gelegenheid wordt gesteld om te horen hoe de stemmen afgeroepen worden en hoe de uitslag in de

verschillende stembureaus zal zijn. Ik heb geconstateerd dat de laatste keer in San Nicolaas, bij het stemdistrikt Suriname Club, dit niet gedaan werd. Ik hoop, dat het de volgende keer wel gedaan zal worden.
De kiezers die hun stem hebben uitgebracht hebben het recht te weten wat de uitslag van de verkiezing is. De verschillende leden van de stembureaus moeten niet denken, dat de uitslag een privé-zaak voor hen is.
Mijnheer de Voorzitter, nogmaals mijn dank en mijn felicitatie aan degenen, die dit recht gekregen hebben.

DE HEER F.D.FIGAROA: Señor Presidente, ta un placer pa mi cu por fin nan a duna derecho na esnan cu tin 21 aña pa asina nan tambe por vota.
Mi ta bisa por fin pasobra mi a caba di tende aki den cu tur e representantenan aki den cu ta den Staten ta di acuerdo cu mester a bin un cambio. Sinembargo esaki a tuma 10 aña promer cu e a tuma lugar.
Ainda e no ta completo pasobra e derecho di por ser eligi no a worde duna ainda na e personanan aki. Por ehempel un maestro di school cu tin 30 - 40 mucha bao di su cuido cu tin menos di 21 aña, no por bin na remarca pa ocupa un puesto representativo den Eilandsraad di Aruba.
Mas leuw mi kier sabi si Bestuurscollege ta considera diasabra como un dia di trabao, si of no. Aki nan ta bisa cu nan ta haci un cambio di 10 dia di trabao pa 8 dia di trabao y p'esey mi kier sa si diasabra ta worde considera como un dia di trabao.
Mi kier sabi tambe cu den articulo 72, ta bisa cu durante dia di eleccion den e parti destina pa publico, e electornan ta competente pa sinta den e lugar ey. Awor mi kier sa si den un stemlokaal un stranhero tambe tin derecho di ta presente? Masha danki.

(Vertaling)

Mijnheer de Voorzitter, het is voor mij een genoegen om te constateren, dat eindelijk het recht wordt gegeven aan 21-jarigen om ook te kunnen stemmen. Ik zeg eindelijk, want ik heb zojuist kunnen horen, dat al de vertegenwoordigers hier, die ook in de Staten zijn, het over eens is, dat er een verandering moest komen. Dit heeft echter 10 jaren geduurd voordat het eindelijk plaatsvond. Nog is het niet volledig, want het recht om gekozen te kunnen worden is nog niet verleend aan deze 21-jarigen. Bijvoorbeeld, een onderwijzer, die 30-40 kinderen onder zijn zorg heeft en die minder dan 21 jaar is, kan niet in aanmerking komen om een vertegenwoordigende positie in de Eilandsraad van Aruba te bekleden.
Verder wil ik gaarne weten of het Bestuurscollege de zaterdag beschouwt als een werkdag, ja of neen. Hier zegt men, dat er een wijziging gebracht is van 10 werkdagen tot 8 werkdagen en daarom wil ik graag weten, of de zaterdag beschouwd wordt als een werkdag.
Ik zou ook gaarne weten, waar in artikel 72 staat, dat de kiezers bevoegd zijn te zitten in het gedeelte bestemd voor het publiek, op de dag van de verkiezing, of een vreemdeling ook het recht heeft om zich daar op te houden in het stemlokaal, Ik dank U.

DE HEER J.GEERMAN: Señor Presidente, na promer lugar mi kier felicita tur e hobennan cu lo bay vota pa promer biaha tan pronto cu e ley aki worde accepta. En coneccion cu esaki, lo mi kier sa si Bestuurscollege a haya noticia caba for di Landsregering cu e ley aki ta worde aproba door di Hulanda. Es decir si e Afkondigingsblad Ab. di Aruba no por ser afgekondigd si e Pb no a aparece ainda.
Señor Presidente tocante articulo 70, mi ta di acuerdo cu e opinion di mi colega Señor Finck cu den e hokkie ey no ta bay ningun hende sino solamente e vertrouwensman di e kiezer. Tur e argumentonan cu a worde treci padilanti, mi ta haya nan "theoretiche gevallen" y no "actuele gevallen".

Loke Señor Chance a remarca, ami tambe kier haci un beroep ariba Bestuurscollege pa nan publica cu letternan grandi den courant precies loke ley ta stipula y si ta posibel duna un toelichting tambe ariba esey cu e hendenan cu tin derecho di vota mester haya 3 ora liber di trabao. Si nan no cumpli cu esey nan lo haya nan obliga den futuro pa duna mas cu 3 ora liber di trabao. P'esey, laga Bestuurscollege anto, den e verkiezing cu ta bin aki, haciele masha duidelijk na e dunadornan di trabao cu nan tin di laga e votadornan bay. Nan mester duna nan 3 ora liber di trabao. Masha danki, Señor Presidente.

(Vertaling)

Mijnheer de Voorzitter, op de eerste plaats wil ik de jongelui feliciteren, die voor de eerste maal zullen gaan stemmen, zodra deze wet wordt aangenomen. In verband hiermede zou ik graag van het Bestuurscollege vernemen, of er reeds bericht is ontvangen van de Landsregering, dat deze wet goedgekeurd is door Nederland. Dus of het Afkondigingsblad afgekondigd zal kunnen worden als het Publicatieblad nog niet verschenen is.
Mijnheer de Voorzitter, met betrekking tot artikel 70 ben ik het eens met de opinie van mijn collega Finck, namelijk dat er niemand anders in dat hokje gaat, dan de vertrouwensman van de kiezer. Al de argumenten, die naar voren gebracht zijn vind ik slechts "theoretische gevallen" en geen "actuele gevallen".
Over hetgeen de heer Chance heeft opgemerkt, wil ik mij ook daarbij aansluiten en een beroep doen op het Bestuurscollege om met grote letters bekend te laten maken in de kranten, alles precies zoals de wet dat voorschrijft en indien mogelijk om er ook een toelichting bij te geven, dat de mensen die stemgerechtigd zijn 3 uren vrij moeten krijgen. Indien zij zich daar niet aan houden, dan zullen zij zich in de toekomst genoodzaakt zien meer dan 3 uren vrij te geven. Laat het Bestuurscollege daarom voor de komende verkiezing dit zeer duidelijk maken aan de werkgevers, dat zij hun werknemers moeten laten gaan. Zij moeten hen drie uren vrij geven van het werk. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER L.V.BRITTEN: Señor Presidente, mi no por laga pasa awe nochi di tambe duna algun palabra di aprecio y algun palabra di felicitacion na nos hobennan kende nan ta haya derecho di vota. Señor Presidente, ora mi ta menciona palabra di aprecio, mi kier meen lo siguiente.
Nos ta weita cu aki, bao di un mutuo comprendemento, nos por a logra di yega na un acuerdo a fin cu nos hobennan por bay vota. Asina mes tambe lo mi a desea cu pa bienestar di nos isla por a bin un cooperacion mutuo cu asina nos por a sirbi nos isla na e mehor alcance. Nos por weita kiko ta e producto di un union di cooperacion y e meta cu nos por a yega awe nochi. Señor Presidente, ora cu nos papia di samenwerking, ta loke nos isla awendia ta demanda. Esaki a keda proba visto awe nochi. Mi ta spera cu en lo futuro nos componentenan di e Colegio aki, tanto cu nos coleganan di Staten lo siña y aplica esey mas bez.
Mi kier duna un palabra di felicitacion na nos hobennan y mi ta spera cu nan lo haci bon uso di e derecho cu nan a haya pa e bienestar general di nos isla.

(Vertaling)

Mijnheer de Voorzitter, ik kan de gelegenheid vanavond niet laten voorbijgaan om enige woorden van waardering en enige woorden van gelukwensen uit te spreken tot onze jongelui, die het stemrecht krijgen.
Mijnheer de Voorzitter, wanneer ik zeg woorden van waardering, dan bedoel ik het volgende.

Wij zien hier, dat met onderling begrip, wij tot een overeenkomst zijn geraakt, zodat onze jongeren zullen kunnen stemmen. Zo ook zou ik gaarne wensen, dat voor het welzijn van ons eiland wij tot een onderlinge samenwerking zullen kunnen komen om zodoende ons eiland beter te kunnen dienen. Wij hebben vandaag kunnen zien wat het resultaat is van eendrachtige samenwerking en het doel dat wij vanavond hebben kunnen bereiken. Mijnheer de Voorzitter, wanneer wij hier spreken van samenwerking dan is dat precies wat ons eiland heden ten dage nodig heeft. Dit werd duidelijk bewezen vanavond. Ik hoop dan ook, dat in de toekomst onze leden van dit College en ook onze collega's in de Staten, dat zullen inzien en dat meermalen zullen toepassen. Ik wil onze jongeren feliciteren en ik hoop, dat zij een goed gebruik zullen maken van het recht dat zij nu krijgen, voor het algemene welzijn van ons eiland.

DE VOORZITTER: Thans gaan wij over tot beantwoording van de verschillende sprekers voor zover er dus sprake is van vragen en voorstellen die gedaan zijn. In de eerste plaats wil ik, namens het Bestuurscollege, mededelen, dat het ons zeer tot voldoening stemt, dat van alle zijden men zo tevreden is met dit voorstel van het Bestuurscollege en als ik het goed begrepen heb ook met het antwoord dat het Bestuurscollege heeft gegeven naar aanleiding van de opmerkingen gedaan in de huishoudelijke vergadering.
De heer Max Croes heeft onder meer naar voren gebracht, dat hij het niet eens is met de wijziging van artikel 70 zoals voorgesteld. Hij doet een voorstel op deze wijziging. Het voorstel voor deze wijziging is schriftelijk gedaan, mede ondersteund door de raadsleden Werleman en Figaroa. Het voorstel is dus om de bewoordingen te wijzigen in die zin dat men, wanneer men lichamelijke hulp behoeft zich kan laten bijstaan alleen door een kiezer uit hetzelfde stemdistrikt. Ik wil in de eerste plaats erop wijzen wat door een ander raadslid reeds een en ander naar voren is gebracht in antwoord hierop, namelijk, dat het hier gaat om degenen die wegens lichamelijk gesteldheid hulp behoeven. Het gaat dus om een lichamelijke ondersteuning. Mensen die moeilijk kunnen lopen of bewegen of die moeilijk kunnen blijven staan of mensen die bijvoorbeeld één arm hebben. Het gaat er dus niet om dat degene, die de hulp verleent ook stemt of helpt stemmen. Dus alleen een lichamelijke ondersteuning.
Wanneer zo iemand moeilijk kan stemmen, doordat het gezicht slecht is of als men het geestelijk moeilijk heeft, een voorbeeld dat, geloof ik, de heer Werleman naar voren gebracht heeft, dan is daar ook een oplossing voor. Men kan dan met een doktersverklaring, volgens de huidige regeling, een volmacht verlenen.
Dus wanneer iemand moeilijk kan zien kan hij beter een volmacht geven aan een kiezer die hij vertrouwt en dan is er geen vuiltje aan de lucht. Ik moet ook opmerken, dat het voorstel van de heer Croes eigenlijk de betrokken kiezer nog meer beperkt in zijn keuze, door het te beperken tot het stemdistrikt. Er kan best een bepaald geval voorkomen, zoals een ander raadslid dit reeds naar voren bracht, dat hij door omstandigheden op dat moment onder de kiesgerechtigde van dat stemdistrikt geen vertrouwensman vindt, althans niet iemand waar hij vertrouwen in heeft. Dan wil ik er nog op wijzen, dat deze wijziging volkomen gelijk is aan die welke blijkbaar voor de Staten verkiezingen werd aangebracht en goedgevonden.
De heer Anslijn heeft het hier ook over gehad. Hij heeft het argument naar voren gebracht van de vreemdeling die dan eventueel wordt ingeschakeld voor de ondersteuning en dat er vreemdelingen zijn, die ook aan politiek doen of tegen bepaalde candidaten zijn en voor bepaalde partijen propaganda maken. Maar ik moet de heer Anslijn erop wijzen, dat dat ook geldt voor de kiezers. Dus het zou kunnen dat iemand die hulp nodig heeft zich door een kiezer laat bijstaan en dan bestaat ook het bewaar dat de kiezer misbruik maakt van de gelegenheid om de

betrokkene te laten stemmen of te doen stemmen op een andere kandidaat dan zijn bedoeling is geweest. Als dit een bezwaar is dan is het een bezwaar, die niet alleen voor de vreemdeling geldt, maar dan ook voor de kiezers die ingeschakeld worden bij het ondersteunen.
De heer Werleman heb ik al beantwoord ten aanzien van het niet kunnen zien of het niet goed kunnen zien. Ik heb ook de heer Anslijn beantwoord.
De heer Chance heeft het ook nog gehad over artikel 37 en dat hij dus eigenlijk liever gezien had 5 uren in plaats van 3 uren. Hij heeft gewezen op het feit dat op Bonaire en de Bovenwindse Eilanden wel 5 werkuren zijn gegeven en hij verzoekt de medewerking van het Bestuurscollege om er op toe te zien, dat de werkgevers deze keer de mensen inderdaad drie werkuren vrij geven. Ik wil hierop alleen maar dit nog zeggen, dat ik aanneem, dat die vijf uren op de Bovenwinden en Bonaire en de drie uren hier waarschijnlijk verband houden met het feit, dat de transport middelen op Aruba wellicht gemakkelijker liggen dan op die Eilanden. Wij hebben althans nog nooit gemerkt, dat er een probleem is geweest met die drie werkuren. Het probleem dat er is geweest en waar de heer Chance naar verwijst, het probleem van vorig jaar, is naar ons idee niet het gevolg van de redaktie van artikel 37, dus niet het gevolg van het feit, dat er maar drie werkuren vrij werden gegeven. Dat probleem was het gevolg van het feit, dat vorig jaar voor de Staten-verkiezing men de tijd had opgeschoven tot 7 uur 's avonds. Men kon dus tot 7 uur 's avonds stemmen in plaats van tot 6 uur. Het artikel luidt dus zo, dat als men uit andere hoofde geen drie uren vrij heeft, dan moet men drie werkuren vrij krijgen.
Toen men het opschoof tot 7 uur 's avonds hadden de mensen die om vier uur vrij kregen of van het werk kwamen, dus al vrij van 4 tot 7. Dus zij hadden al drie uren vrij. Voor de Eilandsraadsverkiezingen is dat dus niet zo. Er wordt gestemd als gebruikelijk tot 6 uur. Dus de mensen, die om 4 uur naar huis gaan hebben geen drie uur maar 2 uur vrij. Dat betekent, zoals artikel 37 nu luidt, dat zij drie werkuren vrij moeten krijgen. Ik zie dan ook niet in waarom wij problemen hoeven te verwachten, want die zijn er vroeger bij de Eilandsraadsverkiezingen ook niet geweest. Ik geloof, dat wij ons hier dus geen zorgen hoeven te maken. Het is dus duidelijk dat de werkgever drie werkuren moet geven, indien de werknemer geen drie uren vrij heeft uit andere hoofde. Wij zullen gaarne voldoen aan het verzoek van de heer Chance om er op toe te zien, dat de stembureaus zich stipt houden aan de voorschriften.
Señor Figaroa a puntra cu segun e cambionan, e a ripara cu ta worde proponi aki nan cu algun caminda ta considera diasabra como un dia liber y si Gobierno kier meen anto cu diasabra a bira un dia liber. Mi no sa exactamente cual cambionan Señor Figaroa kier meen. Mi ta supone cu e kier meen e cambionan cu nos a haci caminda e termijnnan a worde vastgesteld. E motibo cu nos a haci, esey ta pasobra cu desde algun tempo diasabra ta liber. Kier meen anto cu si nos no a tene cuenta cu esey, e hendennan lo tin menos tempo, menos dia den siman pa bay na Gobierno of pa bay na Bevolkingskantoor pa entrega cierto documento of bay busca cierto documento. Asina esaki kier meen solamente cu como Gobierno ta sera diasabra nos a cambia di tal manera cu e publiek ta keda cu e mes un cantidad di dia na su disposicion pa atende e asuntonan. Naturalmente pa Gobierno tambe e ora ey tin e bentaha cu nos tin nos dianan di trabao disponibel pa atende e asuntonan aki. Esaki no kier meen anto cu diasabra a bira un dia liber ariba Aruba pa tur hende ainda.
Sr. Figaroa ta puntra cu articulo 72 kier meen cu un estranhero of un hende cu no por vota no por ta presente anto den e stembureau, ni den e parti di stembureau pa publico.
Mi tin di confirma esey manera nos ta lesa den e articulo aki,

nos tambe ta di opinion cu un estranhero of un hende cu no por vota no por t'ey, pasobra articulo 72 ta bisa cu kiezernan ta bevoegde partij. Otro hende no por t'ey. Si Señor Figaroa a puntra esey en coneccion cu estranheronan cu a duna e steun, esey berdaderamente ta un aspecto interesante. Un estranhero tambe por ta para pafor di e stembureau y e ora si e por drenta pa yuda e persona pa vota.
Señor Geerman a puntra si e Publicatieblad a sali caminda e cambio a worde haci den Staatsregeling y den Eilandenregeling, pasobra e ta di opinion cu nos no por haci e cambio aki, althans nos no por publiké den nos Afkondigingsblad sino te ora cu e a sali den Publikatie-blad. Mi por bisa Señor Geerman cu nos tabatin un telegram di Minister-President di dia 17 di januari caminda e a participa nos cu e inwerkingtreding di e cambionan aki a worde vastgesteld ariba 18 januari 1967 segun Landsbesluit di 17 di januari 1967 no. 1, Pb. 1967 no. 10.
Asina ta mi ta kere cu nos ta ful cubri.
Cu esaki mi a yega na fin y mi kier duna awor e oportunidad den segundo ronde na e raadsledennan cu kier dirigi palabra.

(Vertaling)

De heer Figaroa vroeg, dat hij heeft gemerkt, dat volgens de wijzigingen, die worden voorgesteld, op sommige plaatsen de zaterdag beschouwd wordt als een vrije dag. Hij vroeg of de Overheid daarmede bedoelt, dat de zaterdag een vrije dag is geworden. Ik weet niet precies welke wijzigingen de heer Figaroa eigenlijk bedoelt. Ik veronderstel, dat hij bedoelt, de wijzigingen, die wij gemaakt hebben waar de termijnen worden vastgesteld. De reden waarom wij dit gedaan hebben, is omdat de zaterdag reeds een tijdje vrij is. Dat betekent, dat indien wij daar geen rekening zouden hebben gehouden, men minder tijd zou hebben, minder dagen in de week om naar de Overheid te gaan of naar het Bevolkingskantoor om bepaalde documenten te brengen of te halen. Dit betekent dus alleen maar, dat vanwege het feit, dat de Overheid op zaterdag gesloten is, wij dit zodanig gewijzigd hebben, dat het publiek dezelfde aantal dagen ter beschikking heeft om hun zaken te regelen. En voor het Gouvernement heeft dit ook zijn voordeel, omdat wij dan ook onze werkdagen beschikbaar stellen om deze aangelegenheden te behandelen. Dit betekent dus niet dat de zaterdag een vrije dag is geworden op Aruba voor iedereen.
De heer Figaroa vraagt of met artikel 72 bedoeld wordt, dat een vreemdeling of iemand die niet kan stemmen, niet aanwezig kan zijn in het stembureau noch in het gedeelte van het stembureau bestemd voor het publiek. Ik moet dit wel bevestigen, want zoals wij hier in het artikel kunnen lezen, zijn wij ook van opinie, dat een vreemdeling of iemand die niet kan stemmen, daar niet mag zijn, want het artikel no 72 stelt, dat de kiezers de bevoegde partij zijn. Andere mensen mogen daar niet zijn. Als de heer Figaroa dit gevraagd heeft in verband met de vreemdelingen, die steun verlenen, dan is dat inderdaad een interessant aspekt.
Een vreemdeling kan ook buiten het stembureau staan en dan kan hij binnenkomen om de betrokken persoon bij te staan bij het stemmen.
De heer Geerman vroeg of het Publikatieblad reeds verschenen is, waarin de wijzigingen staan die gemaakt zijn in de Staatsregeling en in de Eilandenregeling, want anders zouden wij, volgens hem, deze wijzigingen niet kunnen maken, althans wij zouden ze niet in ons Afkondigingsblad kunnen bekend maken, alvorens zij in het Publikatieblad zijn bekend gemaakt. Ik kan de heer Geerman geruststellen, dat wij een telegram hebben ontvangen van de Minister-President, gedateerd 17 januari, waarin hij ons berichtte, dat de inwerkingtreding van deze wijzigingen is vastgesteld op 18 januari 1967 bij Landsbesluit van 17 januari 1967, no. 1, Pb. 1967, no. 10. Zodoende meen ik dat wij geheel gedekt zijn. Hiermede ben ik gekomen aan het eind van deze ronde en ik wil de raadsleden de gelegenheid geven om in de tweede ronde het woord te voeren.

Thans gaan wij over tot de tweede ronde.

DE HEER M.CROES: Mijnheer de Voorzitter, bij het maken of wijzigen van een wet is het natuurlijk uiterst moeilijk om in alle mogelijkheden te voorzien en alle zogenaamde "loopholes" afdoende te dekken.
Wij hebben bij twee of drie verkiezingen met artikel 70 gewerkt zoals het luidde en wij hebben geen problemen gehad, althans geen bezwaren.
Nu wordt er een wijziging voorgesteld om de algemene regel wat vrijer te maken. Mijnheer de Voorzitter, bij mij is het alleen maar te doen om goede grondregels te hebben voor de komende verkiezingen.
Het is best mogelijk dat bijvoorbeeld voor de Staten deze wijziging reeds eerder is aangebracht en dat het geen probleem heeft opgeleverd, maar dat wil niet zeggen, dat omdat het voor de Staten is goedgekeurd, dat het ook het beste wat er te vinden is voor het Eilandgebied Aruba.
In dit verband bevreemdt mij de houding die de heer Finck heeft aangenomen, want deze week nog heeft de heer Finck in de Staten van de Nederlandse Antillen medewerking verleend aan de wijziging van het kiesreglement voor de Bovenwinden en Bonaire.
De heer Finck vindt het hier afschuwelijk dat men de rechten van de kiezers een beetje inperkt door de bepaling dat de hulp behoevenden zich kunnen laten bijstaan door kiezers uit hetzelfde stemdistrikt.
Maar, Mijnheer de Voorzitter, in de voorgestelde wijziging voor de Bovenwinden en Bonaire, die inmiddels zijn goedgekeurd, met medewerking van de heer Finck worden de rechten van de kiezers nog sterker beperkt.
Wat wij hier niet nodig hebben gevonden, heeft men daar wel nodig gevonden en dat is om het stembureau de mogelijkheid te geven te bepalen wie de kiezer zal bijstaan. Hier zijn wij veel vooruitstrevender dan de Staten van de Nederlandse Antillen.
De heer Finck verzet zich hiertegen. Ik kan zijn houding niet goed begrijpen.
De heer Geerman heeft naar voren gebracht dat de argumenten die wij gepresenteerd hebben ter staving van het voorstel theoretisch zijn.
De argumenten van het Bestuurscollege zijn ook theoretisch.
Het Bestuurscollege opent hier de mogelijkheid dat bijvoorbeeld niet-Nederlandse echtgenoten van kiezers hen zullen kunnen bijstaan.
Hoogstens hebben wij een tweehonderdtal van zulke gevallen.
Dat is ongeveer 1% ruwweg van het kiezerskorps. Dus 200 mensen komen hiervoor in aanmerking en als wij nog de hulpbehoevenden daaronder gaan rekenen, stel dat er van deze 1% hulpbehoevendend zijn, Mijnheer de Voorzitter, dan komen wij op twee gevallen en gaat U dan onze kiesreglement veranderen voor twee gevallen die nota bene, nog voorzien kunnen worden door gebruik te maken van een recht om een niet-Nederlandse echtgenoot te laten stemmen bij volmacht, hetgeen reeds mogelijk is. Ik geloof, dat wij te ver gaan en te theoretisch denken.
Niet alleen wij denken theoretisch, ook het Bestuurscollege denkt theoretisch. Maar het is nu eenmaal zo. Door goedkeuring van dit voorstel wordt een mogelijkheid geschapen, die volgens ons niet al te gewenst is.
Deze mogelijkheid willen wij uitsluiten.
Mijnheer de Voorzitter, als wij nu goedkeuring hechten aan het principe dat vreemdelingen zich in een stemlokaal kunnen begeven en lichamelijke hulp kunnen bieden aan kiezers, wat voor zin heeft dan de waarschuwing van het Bestuurscollege voor iedere verkiezing, dat vreemdelingen zich stipt afzijdig dienen te houden van bemoeiingen met de plaatselijke politiek. Nu rijst bij mij een andere vraag, Mijnheer de Voorzitter.
Wordt door deze mogelijkheid te schapen personen van bepaalde nationaliteiten - ik denk hier aan Amerikanen - niet bloot gesteld aan het verlies van hun nationaliteit, doordat zij deelnemen aan verkiezingen in andere landen. Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, omtrent de voorgestelde wijziging of de nieuwe wijziging op artikel 70, heb ik even zitten denken. Ik kan geen grondige reden vinden om mijn stem daaraan te geven. Inderdaad vind ik het voorgestelde een beperking voor de kiezer wanneer hij de vertrouwensman uit een bepaalde distrikt alleen zou mogen kiezen. Ik denk bijvoorbeeld aan gevallen van verhuizingen vlak voor de verkiezingen. Misschien is een kiezer in een bepaalde distrikt komen te wonen waar hij of zij nog geen vertrouwensman heeft. Dan komt hij voor de mogelijkheid te staan, dat hij toch uit dát bepaalde distrikt iemand zou moeten kiezen. Echter, om meer vreemdelingen toe te laten tot onze stemlokalen, Mijnheer de Voorzitter, daar ben ik wel huiverig voor. In vind, dat vreemdelingen zich hier te veel bemoeien met onze interne politiek. Wij zien vlaggen hangen aan huizen van vreemdelingen. Wij zien ze meedoen in parades, in auto's. Wij zien hen propaganda doen voor bepaalde partijen - niet voor één bepaalde partij, maar voor verschillende partijen dan, ik heb geen bepaalde partij op het oog. Ik geloof, dat wij dit moeten weren. Hier wordt inderdaad weer een precedent geschapen, door deze mensen meer in de gelegenheid te stellen om zich te mengen in onze interne politiek. Ik had zelf het Bestuurscollege vandaag willen verzoeken om, zoals gebruikelijk in de plaatselijke kranten in verscheidene talen te publiceren, dat vreemdelingen gewaarschuwd worden om zich niet te mengen in onze politieke aangelegenheden. Het is nergens toegelaten, Mijnheer de Voorzitter, dat een vreemdeling zich mengt in de politieke aangelegenheden van een andere plaats, waar hij als vreemdeling wordt beschouwt. Mijnheer de Voorzitter, dit is iets dat wij moeten voorkomen en ik vind dat de nieuwe redaktie van het Bestuurscollege de mogelijkheid hiertoe opent om deze mensen meer vrijheid te geven om zich met onze zaken te bemoeien. Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat wanneer men beperkt dat bijvoorbeeld de echtgenoot of echtgenote elkaar kunnen helpen, wanneer hij of zij lichamelijk ongesteld is, dat dat voldoende zou zijn. Vooral wanneer deze nieuwe wijziging niet wordt aanvaard, dat een kiezer ook over het hele eiland een vertrouwensman zou kunnen kiezen en ik wil aannemen dat elke kiezer over het hele eiland een vertrouwensman zal vinden, vooral in de partijen waartoe hij behoort. Mijnheer de Voorzitter, omtrent de drie achtereenvolgende werkuren die aan de kiezer gegeven worden, wou ik deze vraag stellen. Misschien is het theoretisch, maar toch zou ik hierop een antwoord van het Bestuurscollege willen krijgen, bijvoorbeeld van de kiezer die tegelijkertijd gevolmachtigde is. De werkgever geeft aan deze kiezer gedurende de ochtenduren drie achtereenvolgende werkuren vrij, maar deze man mag voor zijn volmachtgever pas na twaalf uur stemmen. Ik stel de vraag zo theoretisch, Mijnheer de Voorzitter. Als hij dan vrij krijgt in de morgenuren, dan zou hij de drie achtereenvolgende werkuren in de morgenuren krijgen, dan zou hij voor zijn volmachtgever niet meer mogen kiezen. Het is een theoretische vraag, ik weet niet of het voorgekomen is. Anders zou men ook in de middag gedurende de werkuren ook vrij krijgen. Wanneer daarin voorzien kan worden, Mijnheer de Voorzitter, dus wanneer de werkgevers medegedeeld wordt dat zo'n kiezer die ook een volmacht heeft om voor een ander te kiezen, ook in de middag desnoods vrije tijd zou kunnen krijgen, dan zou ik mij daarmee kunnen verenigen. Ik dank U.

DE HEER W.C.ANSLIJN: Mijnheer de Voorzitter, het is niet mijn bedoeling in een debat te treden over de wijziging van artikel 70, maar toch moet ik het volgende opmerken. Mij geachte collega de heer Finck, heeft in zijn argument tegen handhaving van het huidige artikel 70, de woorden gebruikt, "de kiezer is niet geestelijk zie, maar lichamelijk ziek". Mijnheer de Voorzitter, hoe kan de heer Finck dat werkelijk zeggen? De heer Finck kent iedere kiezer niet.

Ik weet, Mijnheer de Voorzitter, U weet en de heer Finck weet, dat er mensen zijn die lichamelijk ziekzijn en niet geestelijk ziek.
Er zijn mensen die geestelijk ziek zijn en niet lichamelijk. Er zijn veel mensen die lichamelijk en geestelijk ziek zijn. Er zijn mensen die goed kunnen lopen en goed kunnen praten, maar die bijna blind zijn. Mijnheer de Voorzitter, U hebt gezegd, dat er gevaar bestaat dat een kiezer misbruik kan maken bij hulpverlening aan een hulpbehoevende. Ik heb dat ook gedacht, Mijnheer de Voorzitter. Maar ik wil liever zien, dat een kiezer tweemaal een stem uitbrengt en het is al gebeurt als ik mij niet vergis, dan dat een vreemdeling éénmaal een stem uitbrengt in onze verkiezing. Ik wil liever de euvel hebben die wij kennen dan de euvel die wij niet kennen. Daarom handhaaf ik mijn voorstel om het huidige artikel 70 te laten als het hier staat.

DE VOORZITTER: Dus U ondersteunt het voorstel van de heer Croes.

DE HEER W.C.ANSLIJN: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER E.R.FINCK: Mijnheer de Voorzitter, ik zal heel kort zijn.
Ik wil beginnen met de laatste spreker. Ik heb niet beweerd, dat deze mensen niet lichamelijk goed zijn, het staat in de wet in eenvoudig Nederlands, artikel 70, ik beweer het niet.
Mijnheer de Voorzitter, om nog over artikel 70 het een en ander te zeggen, heb ik reeds in de eerste ronde de mening van deze fraktie naar voren gebracht dat wij van mening zijn, dat iemand wiens lichamelijk gesteldheid van dien aard is, dat hij hulp behoeft, dat hij niet verstoken mag worden van het kiesrecht. Ik heb ook gezegd, dat wij er voorstander van zijn, dat deze kiezer zelf zijn vertrouwensman uitkiest. Ik heb ook gezegd of het een minderjarig kind is of een minderjarig familielid of een vreemdeling, het is de vertrouwensman van de kiezer. Wanneer de heer Max Croes zegt, dat er slechts een klein percentage is van de mensen, wiens lichamelijk gesteldheid niet goed is, dan moet ik zeggen, dat de heer Max Croes zich vergist, want er zijn altijd enkele honderden mensen in het hospitaal elke dag en deze mensen hebben dus hulp nodig, hetzij van een oppasser of van een zuster of van een verpleegster of van een familielid. Maar deze mensen mogen niet verstoken worden van het stemrecht. Zij moeten het recht hebben uit te kiezen wie zij willen als hun vertrouwensman. Zoals ik reeds zei, in de praktijk - iedereen weet het - zorgt de leider van de partij, dat de kiezers naar het stembureau gebracht worden onder leiding van één van hun mannen.
Mijnheer de Voorzitter, wanneer de heer Eman zegt, dat de vreemdelingen hier meedoen aan activiteiten bij de verkiezingen, is het misschien zo. Maar dat wil niet zeggen - en de heer Eman zal het met mij eens zijn - dat dit enige invloed kan hebben op de uitslag. Als de Arubaanse verkiezing onder invloed staat van de activiteiten van vreemdelingen, dan geeft de heer Eman een proces van onbekwaamheid van alle Arubaanse kiezers, want nergens ter wereld kan het gebeuren dat een kiezerskorps zich laat leiden of laat beinvloeden door enkele vreemdelingen.
Dus dat deze mensen meedoen aan de verkiezingsactiviteiten, dan is het misschien zo, Mijnheer de Voorzitter, maar geenszins kan de uitslag beinvloed worden.
Dan heeft de heer Max Croes mij iets in de schoenen geschoven dat ik niet helemaal goed begrepen heb.
Hij zegt, dat ik heb meegeholpen aan het tot standkoming van een artikel in de kiesreglement van de Bovenwinden en Bonaire.
Als ik mij niet vergis - ik heb het hier niet voor mij - is dit artikel een nieuw artikel in het kiesreglement van de Bovenwinden en Bonaire en het is copieconform overgenomen van Aruba tot de laatste punt.
Er staat niets anders in

Het is precies gelijkluidend als dit artikel, zoals het nu voorgesteld is, door het Bestuurscollege. Misschien dat ik mij vergis, ik weet het niet niet zeker. Ik kan het zo a bout portant niet zeggen, maar ik geloof, dat ik het goed heb als ik zeg, dat het precies is, zoals het nieuwe artikel luidt na de wijziging van het Bestuurscollege.
Als laatste punt, Mijnheer de Voorzitter, hetgeen de heer Eman gezegd heeft, daar kan ik enigszins begrip van hebben. Als iemand van zijn werkgever drie uren 's ochtends vrij krijgt, wil dat zeggen, dat hij zijn stem voor de volmachtgever niet kan uitbrengen, tenzij hij het moet doen na zijn vrije tijd, als het vóór zessen is. Maar als het iemand is die tot 6 uur 's middags werkt zou hij dus niet kunnen stemmen voor de volmachtgever. Ik wil U daarom vragen om alsnog na te gaan of het m gelijk is om de werkgevers erop te wijzen of te verzoeken of alsnog een nieuw artikel in te voegen, dat zij, die in het bezit zijn van een volmachtkaart ' s middags hun drie uren vrij krijgen in plaats van 's ochtends. Dat is mijn voorstel zo a bout portant naar aanleiding van het voorstel van de heer Eman. Ik heb wel begrip voor het voorstel van de heer Eman en ik zou het eventueel wel willen steunen als het Bestuurscollege met een dergelijk voorstel komt. Ik dank U.

DE HEER A.WERLEMAN: Mijnheer de Voorzitter, ik kan enigszins Uw argument begrijpen. U zei, dat iemand die lichamelijk steun nodig heeft, dan bij volmacht kan stemmen. Mijnheer de Voorzitter, U weet het wel, bij de laatste verkiezingen is het gebeurd, dat er verschillende dubbele volmachten binnengekomen zijn en daardoor is de mogelijkheid ontnomen voor zo iemand dat iemand voor de kiezer zou gaan stemmen, dus bij volmacht. Als de kiezer dan niet goed ziet, als hij slechte ogen heeft, wat moet hij dan doen? Als hij zich dan naar het stembureau begeeft en de steun wil hebben van een andere kiezer, dan geloof ik, dat hij wel het recht heeft om die steun te krijgen. Een ander geval is bijvoorbeeld als de kiezer wil stemmen bij volmacht. Hij zegt, dat hij wil gaan stemmen, maar dat hij iemand wil hebben die hem bijstaat. Is dat toegelaten? Ik dank U.

DE HEER L.A.I.CHANCE: Mijnheer de Voorzitter, U zegt dat wat betreft de drie uren er bijna nooit moeilijkheden voorkomen.
Mijnheer de Voorzitter, ik weet wel - ik wil geen namen noemen - maar er zijn bepaalde werkgevers, die dit wel doen. Er was een bepaalde werkgever een paar jaren geleden, die aan de mensen in dienst bij hem zei: "luister, iedereen moet om drie uur naar huis gaan", dat betekent dus dat die mensen alleen één werkuur vrij kregen om te gaan stemmen, terwijl zij recht hadden op drie.
De werkgever zei, dat men van 3 tot 6 uur kan gaan stemmen. Ik weet niet of het nodig is om de naam te noemen, maar als U het wil dan kan ik het gerust doen, want het is een feit. In ieder geval hoop ik, Mijnheer de Voorzitter, dat U toch de verschillende werkgevers er op attent maakt, dat zij zeker hun medewerking hieraan moeten verlenen. Ik zou verder willen zeggen, dat wij in de Staten met een voorstel moeten komen om de werkgevers, die zich hieraan niet houden, strafbaar te stellen, zodat zij hieraan toch zullen moeten houden. Ik hoop toch, dat het Bestuurscollege deze keer de medewerking zal krijgen van deze werkgevers.
Mijnheer de Voorzitter, er wordt veel gepraat over vreemdelingen, die deel zouden nemen aan verkiezingen en die geen deel kunnen nemen aan verkiezingen. Mijnheer de Voorzitter, ik hoop dat er niet veel vreemdelingen onze verkiezingen in de Nederlandse Antillen, vooral op Aruba zouden kunnen beinvloeden. Dit zou een dure zaak voor ons wezen als dit zou gebeuren. Het is wel gebeurt bij de laatste verkiezing - ik heb het zelf gezien - dat een contact-vergadering van een bepaalde partij in het huis van een vreemde dame werd gehouden.

Er is zelfs een openbare vergadering daar gehouden. Maar ik weet ook, dat het huishuur van deze vreemde dame voor drie maanden werd betaald, zodat deze heren hun politieke vergaderingen daar konden houden. Natuurlijk had ik indertijd U, als hoofd van het stembureau, hierop attent kunnen maken, maar ik vraag mij af, Mijnheer de Voorzitter, waarom zou ik deze arme dame van haar huishuur afhouden als zij het gemakkelijk kan krijgen. Deze zelfde dame is overal geweest met de lijst met verschillende namen, die zij van de partij gekregen had en aan verschillende mensen gevraagd om haar volmachten te geven, omdat zij mede wilden werken om Petrona en Mathew eruit te werken. Maar zij werd daarvoor betaald door deze partij. Dus ik wil deze arme dame helemaal niet tegenwerken van deze gunst, die zij gekregen had. Ik wist dat haar handeling geen steun voor deze partij zou kunnen krijgen in die gebieden waar zij die zocht. Daarom bevreemdt het mij vanavond, Mijnheer de Voorzitter, dat de heren zich vanavond hier zo drukover maken. Ik dank U.

DE HEER F.D.FIGAROA: Señor Presidente, en coneccion cu e oranan cu un apoderado ta haya pa bay vota, quizas por ta posibel cu por cambia articulo 47 den tal sentido, na unda ey den ta bisa, cu e apoderado no por vota promer cu diesdos or, nos ta pone cu e apoderado no por vota promer cu-un or di merdia. Asina ta cu tur hende ta haya chance di vota e ora ey. Pa motibo cu nos tur sabi cu e hendenan ta haya nan oranan liber, nos kier bisa kiko cu nos kier, pero nan ta prefera di haya den oranan di merdia, pasobra nan ta pasa ora di bay cas tira nan voto y despues nan ta liber pa haci y deshaci loke nan ta haya bon. Por si acaso por tin dificultad nos kier sugeri Bestuurscollege pa mira e posibilidad pa en vez di pone 12 or, pone 1 or, pa asina hopi hende mas por haci uso di nan derecho di vota, promer cu nan apoderado bin na turno.

(Vertaling)

Mijnheer de Voorzitter, in verband met de uren, die een gevolmachtigde krijgt om te gaan stemmen, is het misschien mogelijk om artikel 47 in dier voege te wijzigen, dat waar thans staat, dat de gevolmachtigde niet voor 12 uur kan stemmen, komt te staan, dat de gevolmachtigde niet mocht stemmen voor een uur in de namiddag. Zodoende krijgt iedereen de kans om dan te stemmen. Want wij weten allemaal, dat de mensen hun uren vrij krijgen en men kan zeggen wat men wil, maar zij verkiezen dit te krijgen in de namiddaguren, want dan gaan zij voordat zij naar huis gaan gauw even stemmen en dan hebben zij de rest van de tijd vrij om te doen en te laten wat zij zelf willen. In geval er moeilijkheden mochten zijn, stellen wij het Bestuurscollege voor om de mogelijkheid te bekijken om in plaats van 12 uur, dit te stellen op 1 uur, zodat meer mensen gebruik kunnen gaan maken van hun stemrecht, voordat hun gevolmachtigde aan de beurt komt.

DE HEER J.GEERMAN: Mijnheer de Voorzitter, ik ben zeer blij te vernemen dat het Landsbesluit reeds is verschenen zodat er geen moeilijkheden zullen verrijzen. Mijnheer de Voorzitter, ik moet weer terugkomen op artikel 70, dat indentiek is aan artikel 78 van het kiesreglement van de Staten dat hier in deze Eilandsraadszaal een beetje stof doet opwaaien. Ik kan het geachte lid Max Croes de verzekering geven - wat hij zo graag in de schoenen van mijn geachte collega de heer Finck wou schuiven - dat hetgeen wij in de Staten hebben aanvaard voor de Bovenwindse Eilanden en Bonaire, ook indentiek is. Ik heb hier de tekst van de Regering. Het luidt als volgt: wanneer uit een stembureau blijkt, dat een kiezer uit hoofde van zijn lichamelijk hulp behoeft, kan deze zich doen bijstaan". Daar is weggevallen wat het Bestuurscollege heeft voorgesteld "door een door hem aan te wijzen kiezer en niets anders. Dus ook in de Staten is niets anders aangenomen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik denk wel dat er een verwarring moet komen.

Alleen in de toelichting heeft het Bestuurscollege gesproken over de mogelijkheid, dat een niet-Nederlandse echtgenoot iemand kan bijstaan. Dus waar het woord "vreemdeling" in het geding kwam is het alleen door de toelichting van het Bestuurscollege. Maar ik zie helemaal geen vrees, Mijnheer de Voorzitter, en ik denk dat de instructies aan de voorzitters van de stembureaus heel duidelijk taal zullen spreken, ook ten aanzien van wat het geachte lid Chance naar voren heeft gebracht, ten aanzien van het afroepen van de stemmen uitgebracht door de kiezers.
Mijnheer de Voorzitter, ten aanzien van de vrije uren - waarover de heren Eman en Finck het hadden - denk ik dat in de praktijk, zoals de heer Figaroa terecht heeft opgemerkt, iedereen om 12 uur naar huis gaat. Maar laten wij het theoretische geval van de heer Eman nemen. Iemand werkt shift en hij wordt opgeroepen tussen 8 uur en 11 uur en hij heeft een volmacht, dan kan hij tussen 4 uur en 6 uur ook stemmen.
Met andere woorden, hij stemt voor zichzelf 's morgens tussen 8 uur en 11 uur, hij heeft dan 3 uren om voor zichzelf te stemmen, dan komt hij thuis om 4 uur en dan kan hij van 3 tot 6 uur stemmen. Indien dat niet mogelijk is, dan moeten er wel maatregelen getroffen worden, zodat de gevolmachtigde in de gelegenheid wordt gesteld om te stemmen.
Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE VOORZITTER: De heer Max Croes heeft zijn voorstel nog nader verdedigd en hij heeft het volgende nieuwe aspekt ingebracht in de tweede ronde. Hij vraagt namelijk of, als gevolg van het een en ander vreemdelingen hij noemde onder anderen Amerikanen - niet gevaar lopen in verband met hun nationaliteit. Dus dat zij hun nationaliteit kunnen verliezen.
Ik zou daarop willen antwoorden namens het Bestuurscollege, dat dit een zaak is, die de vreemdelingen zelf aangaat. De wettelijke voorschriften van het Land, waar hij de nationaliteit van draagt, zijn ons niet bekend. Dus het is de verantwoording van de betrokken vreemdeling, dat hij zich houdt aan de wetten van zijn eigen Land. Als hij dus eventueel die nationaliteit zou verliezen, dan moet hij zich dus ontzien van enige inmenging alhier.
De heer Eman heeft het gehad over de vreemdelingen, die zich in de politiek mengen. Wij zullen trachten dit zoveel mogelijk te voorkomen. Het voorstel om eventuele bekendmaking te laten uitgaan, waarbij de vreemdelingen worden verzocht om zich zoveel mogelijk van de politiek te onthouden, zullen wij in overweging nemen. Ik kan zo maar voor de vuist niet meteen zeggen of dat kan en in welke vorm het gegoten moet worden, maar wij zullen dit idee in studie nemen en kijken of daar inderdaad een mogelijkheid toe zou zijn en zo ja, in welke vorm het dan kan gebeuren.
Dan stelde de heer Eman een theoretische vraag hetgeen inderdaad ook een praktische zaak kan zijn, namelijk een gevolmachtigde die 's ochtends vrij krijgt van zijn werkgever en daardoor eventueel 's middags niet zijn stem kan uitbrengen als gevolmachtigde. Deze vraag blijkt ook naar voren gebracht te zijn in de Staten bij de behandeling van de wijziging van het kiesreglement van de Staten vorig jaar en het valt ons op, dat toen de Regering geantwoord heeft onder meer dat: "de werkgever staat echter geheel buiten de regeling van het stemmen bij volmacht, zoals die in het kiesreglement is neergelegd en dient daarbij op geen enkele wijze te worden betrokken". Dus dit is een zaak tussen de volmachtgever en de gevolmachtigde. De volmachtgever zou er goed aan doen in zo'n geval zelf te gaan stemmen, als hij dat kan óf van te voren toe te zien, dat hij zijn stem voor zijn volmacht geeft aan iemand, die dus zou kunnen stemmen en verder is het dus een vraag tussen de werkgever en de werknemer om te trachten dus voor zover hij in die drie uur 's ochtends niet kan stemmen voor zichzelf en voor de volmachtgever, dan is het een zaak tussen hem en de werknemer om toch 's middags vrij te krijgen voor het geval dat hij dan tussen 4 en 6 niet kan stemmen.

Maar dit is eigenlijk een zaak waar de werkgever buiten staat.
Wij zouden eventueel kunnen overwegen - ik wil het niet toezeggen, maar ik ben wel bereid om namens het Bestuurscollege te stellen dit in studie te nemen - om eventueel via advertenties een beroep te doen op de werkgevers om de werknemers, die een volmacht hebben zoveel mogelijk in de middaguren hun vrije uren te geven om te stemmen. Dus dat voorstel willen wij dus gaarne in overweging nemen.
De heer Werleman vraagt als er iemand inderdaad niet goed kan zien, maar hij staat erop om zelf te gaan stemmen en wil dan geen volmacht geven, of hij dat dan niet mag. Dat mag hij, inderdaad. Hij mag altijd zelf gaan stemmen en hij mag zich laten bijstaan. Maar mijn antwoord is zo bedoeld, als men dus iemand heeft die niet kan zien en men is bang dat, bij wijze van spreken, een vreemdeling daar misbruik van kan maken, dan kan men beter aan doen door zo iemand een volmacht te laten geven. Dus mijn antwoord was bedoeld in deze zin. Er is dus een oplossing. Er is een mogelijkheid om deze gevallen te voorzien. Het bezwaar van de vreemdeling hoeft dus geen rol te spelen.
Deze personen zijn dus inderdaad gemachtigd om inderdaad te gaan. Zij mogen gaan stemmen. Zij kunnen zich laten bijstaan indien zij lichamelijk hulpbehoevend zijn.
De heer Chance wijst erop, dat het dus vier jaar geleden ook gebeurd is bij de Eilandsraadsverkiezingen. Hij zegt, dat er een werkgever was, die niet meewerkte en hij stelt dat als er geen eind daaraan komt dan zal hij te zijner tijd in de Staten overwegen om het zo te regelen dat het strafbaar wordt gesteld voor de werkgever, indien hij zich hier niet aanhoudt. Ik wil de heer Chance erop wijzen dat het reeds strafbaar is. In gevolge artikel 134 van het kiesreglement luidt dit als volgt: "De werkgever die de in artikel 37 opgelegde verplichtingen niet nakomt wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste 14 dagen of geldboete van ten hoogste f.75,--. Dus deze nobele ingreep van de heer Chance is dus dan niet meer nodig. Daar is reeds in voorzien.
Finalmente Señor Figaroa ta bin cu e proposicion pa laga esunnan cu ta duna volmacht chance di vota te 1 or di merdia en vez di 12 or di merdia. Esey tabata e bedoeling, Señor Figaroa?

(Vertaling)

Tenslotte komt de heer Figaroa met het voorstel om degenen, die volmacht hebben gegeven kans te geven om tot 1 uur te stemmen, in plaats van 12 uur 's middags. Was dat de bedoeling, Mijnheer Figaroa?

DE HEER F.D.FIGAROA: E apoderadonan, esta esunnan cu tin e volmacht no mag vota promer cu 1 or di merdia en vez di 12 or.

(Vertaling)

De gemachtigden, dus zij, die de volmacht hebben, mogen niet vóór 1 uur stemmen, in plaats van 12 uur.

DE VOORZITTER: Laga mi bisa asina aki. Bestuurscollege nunca a ripara cu tabatin e necesidad pa haci e cambio aki. Te awor nos no a tende ningun reclama of deseo di ningun banda.
Asina ta nos ta duda cu e proposicion aki ta un cos berdaderamente necesario. Pero naturalmente si Raad ta desea asina, nos lo leg nos bij neer. Pero di nos banda nos no ta weita e necesidad pa tuma over e voorstel aki. Nos no a ripara nunca cu tabatin e necesidad pa haci esaki. Ta duel mi si cu Señor Figaroa no a bin cu e proposicion aki den eerste ronde, pasobra di e manera aki e a kita chance di e otro raadsleden pa comenta y duna nan opinion riba e proposicion aki.

Pa e motibo ey tambe eigenlijk mi ta propone na Señor Figaroa pa laga e cos aki para. Si e necesidad t'ey, anto nos por ripara anto otro biaha podiser nos por haciële. Pero ya e cos ta den e tweede ronde caba y ta dificil pa e otro hendenan comenta ariba d'jele.

(Vertaling)

Laat ik het zo stellen. Het Bestuurscollege heeft nooit gemerkt, dat het nodig was om deze wijziging te maken. Tot nu toe hebben wij geen enkele klacht of wens gehoord van geen enkele zijde. Zodoende menen wij, dat dit voorstel niet iets is, dat inderdaad noodzakelijk is. Maar, natuurlijk, als de Raad dat zo wenst, dan leggen wij ons er bij neer. Maar van onze kant zien wij de noodzaak niet in om dit voorstel over te nemen. Wij hebben nooit gemerkt, dat het nodig was om dit te doen. Het spijt mij wel, dat de heer Figaroa niet in de eerste ronde gekomen is met dit voorstel, want dan hadden de overige raadsleden de kant gehad om hierover commentaar te leveren en hun zienswijze te geven over dit voorstel. om die reden eigenlijk verzoek ik de heer Figaroa dan ook dit te laten varen. Als de noodzaak mocht blijken en wij dit kunnen merken, dan zullen wij dit een volgende keer wel doen. Maar wij zijn al in de tweede ronde en het is moeilijk voor de andere leden om daarop commentaar te kunnen geven.

Hiermee zijn wij gekomen aan het einde van de tweede ronde. Wij hebben nog steeds het voorstel van de heer Max Croes tot wijziging van de wijziging eigenlijk. Ik wil de heer Croes dan vragen of hij zijn voorstel wenst te handhaven of niet.

DE HEER M.CROES: Ik wens mijn voorstel te handhaven, Mijnheer de Voorzitter.

DE VOORZITTER:Uw voorstel wordt ondersteund. Wenst U hoofdelijke stemming?

DE HEER M.CROES: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, dit voorstel is nog niet besproken.

DE VOORZITTER: Thans stel ik aan de orde het voorstel van de heer Croes ondersteund door de heren Werleman en Figaroa. Ik dacht dat het wel besproken was, maar ik heb geen bezwaar. Het gaat hier om een voorstel om artikel 70 zodanig te wijzigen, dat de oude tekst, dus de huidige geldende tekst, wordt uitgebreid met de woorden: " uit hetzelfde stemdistrikt". Dus, een aan te wijzen kiezer uit hetzelfde stemdistrikt.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, ik zou willen voorstellen de oude tekst te behouden: "door zich door een kiezer te laten bijstaan". Door een door hem aan te wijzen kiezer te laten bijstaan en daardoor sluiten wij dan de vreemdelingen uit. Het stemmen met een steun van een vreemdeling wordt dan beperkt. Maar ik wil een kiezer niet beperken, dat hij een vertrouwensman uit een bepaalde distrikt alleen zou mogen kiezen. Dat is de beperking van de vrijheid en van de wil van een kiezer.

DE VOORZITTER: Mijnheer Croes, wilt U op Uw voorstel reageren of wilt U het toelichten , anders wil ik de andere leden het woord geven.

DE HEER M.CROES: Ik zou het graag in zekere zin toelichten. U zei, dat U gedacht had dat het reeds besproken was. Ik had het ook gedacht. Maar ik ben blij, dat U de bespreking heropent zodat ik verder kan toelichten. Ik heb reeds gezegd, dat het bij mij om goede grondregels gaat, zodat wij alle mogelijkheden van onregelmatigheden zoveel mogelijk uitsluiten. Al de theorie uitsluiten kunnen wij niet.
Het is onmogelijk om alle loopholes te dekken. Ik had gaarne gezien, dat de oude tekst gehandhaafd was gebleven. Maar dat levert het bezwaar dat bijvoorbeeld een voorzitter van een stembureau op Juana Morto het moeilijk zal hebben als iemand uit Oranjestad daar bijstand gaat verlenen aan een kiezer. De voorzitter heeft de boeken niet bij zich en hij zal niet de mogelijkheid hebben om meteen te kunnen nagaan of deze persoon die zich als kiezer uitgeeft, inderdaad kiezer is.
Daarom heb ik het voorstel beperkt tot een kiezer uit hetzelfde stemdistrikt en voor geen andere reden. Dus als een compromis zou ik wel kunnen meegaan met handhaving van het tekst maar dan moet er een nieuw voorstel worden gedaan, want paragraaf 12 van artikel 1 van deze wijziging laat een stuk vervallen. Dus het gehele artikel 12 moet eruit gaan.

DE HEER E.R.FINCK: Mijnheer de Voorzitter, mij fraktie is tegen het voorstel van de heer Max Croes. Wij steunen het voorstel van het Bestuurscollege.

DE VOORZITTER: Moet ik concluderen dat de heer Croes zijn voorstel alsnog wijzigt en zich aanpast met het amendement van de heer Eman op Uw voorstel?

DE HEER M.CROES: Nee, Mijnheer de Voorzitter, ik kan het niet.

DE VOORZITTER: Handhaaft U Uw voorstel?

DE HEER M.CROES: Ik handhaaf mijn voorstel, Mijnheer de Voorzitter.

DE VOORZITTER: De heer Croes handhaaft zijn voorstel en wij zullen thans over gaan tot hoofdelijke stemming.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, zou ik nog heel eventjes het woord mogen voeren.

DE VOORZITTER: Gaat Uw gang, Mijnheer Eman.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, de heer Max Croes gaf toelichting op zijn voorgestelde wijziging. Hij zegt, dat wanneer een kiezer voor een ander moet gaan kiezen in een nader stemdistrikt dat het stembureau van dat distrikt moeilijkheid zou ondervinden om te weten of degene, die komt kiezen inderdaad een kiezer is.
Mijnheer de Voorzitter, wij hebben in de praktijk gehad, dat er altijd opgebeld wordt en men vraagt dan om een en ander na te gaan.
Dus daarop had ik de heer Max willen wijzen, zodat hij misschien alsnog in overweging zou kunnen nemen om zijn voorstel desnoods te wijzigen danwel in te trekken. Maar ik houd mij wel aanbevolen alsnog met het voorstel te komen om het oude artikel 70 te handhaven.

DE VOORZITTER: Wij zullen eerst het voorstel van de heer Croes aan de orde brengen. Ik heb nog een praktisch bezwaar onzerzijds.
Ik heb er niet eerder mee willen komen, omdat ik U de gelegenheid wilde geven vrijuit van gedachten te wisselen. Maar voordat wij hierover gaan stemmen, wil ik er toch mee komen.

In verband met de leeftijdsgrens van 21 jaar en het feit, dat op de dertigste, dus aanstaande maandag, die kiezerslijst moet zijn vastgesteld, moet de Afkondigingsblad van deze wijziging voor maandag uitkomen. Aangezien morgen een officiele dag is voor de Overheid en wij anders dus nooit voor maandag die Afkondigingsblad klaar zouden kunnen hebben, zijn wij zover gegaan om vooruitlopende en in afwachting van de officiele beslissing van de Raad, het een en ander te laten drukken. Indien er dus nu wijziging worden aangebracht, dan hebben wij daar geen bezwaar tegen. Maar dan zouden wij willen verzoeken - ik wil niet vooruitlopen op de stemming - om goed te vinden, dat wij die wijzigingen apart aanbrengen in een volgende wijziging na maandag.
Anders halen wij het niet meer voor maandag. Het belangrijkste is nu dat de leeftijdsgrens wordt verlaagd voor maandag en dat wij dat afkondigen. De andere wijzigingen kunnen eventueel later volgen.
Dus ik wou U dus voorstellen om het voorstel van de heer Croes toch in stemming te nemen en eventueel ook het voorstel van de heer Eman. Mocht het worden aangenomen, dan wou ik U verzoeken om dan goed te vinden dat het Bestuurscollege dan de aangenomen wijziging opneemt en verwerkt in een aparte wijziging op deze verordening en dus een apart afkondigingsblad. Dus het is zuiver een praktische zaak, omdat wij krap zitten met de tijd en dus aanstaande maandag de kiezerslijst officieel afsluit. En thans gaan wij over tot stemming.

DE HEER W.C.ANSLIJN: Mijnheer de Voorzitter, mag ik mijn stem motiveren. Alhoewel ik voor het voorstel van de heer Croes zal stemmen, wil ik niet de indruk geven, dat ik de oppositie steun tegen het Bestuurscollege. Dat is niet het geval. Een korte tijd geleden hebben ik en de heer Croes voor een voorstel van het Bestuurscollege gestemd, terwijl de hele fraktie tegen heeft gestemd.
Mijnheer de Voorzitter, ik stem voor het voorstel, omdat ik niet mede verantwoordelijk wil zijn bij eventueel misbruik van dit artikel.
Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER J ERASMUS: Mijnheer de Voorzitter, mag ik even mijn stem motiveren. Ik heb principiële bezwaren tegen het voorstel van de heer Croes, de heer Werleman en de heer Figaroa, om de volgende redenen. Thuis zijn wij samen 7 kiesgerechtigden. Als wij straks met ons zessen een volmacht willen hebben. Mijn vader is lichamelijk niet in staat te gaan stemmen. Als hij eventueel zou wensen dat één van mijn zusters, woonachtig op Noord, voor hem zal stemmen, dan houdt het voorstel van de heer Croes een moeilijkheid in. Dus daarom stem ik tegen. Met andere woorden, ik ben de mening toegedaan dat een volmachtgever de vrijheid moet hebben om aan elke kiezer zijn volmacht te kunnen geven. Ik stem tegen het voorstel.

Het voorstel van de heer Croes wordt verworpen met 4 stemmen vóór en 16 stemmen tegen.

Vóór stemden de leden: W.C.Anslijn, M.Croes, A.Werleman, F.D.Figaroa.

Tegen stemden de leden: C.A.Eman, D.G.Croes, J.Erasmus, M.Irausquin, J.Geerman, D.Flemming, E.R.Finck, J.U.Maduro, L.V.Britten, F.V.Lacle, M. de Cuba, A.Falconi, I.S. de Cuba, L.A.I.Chance, L.Croes en D.Tromp.

DE VOORZITTER: Thans is aan de orde het voorstel van de heer Eman. Ik moet erop wijzen, dat volgens het Reglement van Orde voorstellen tot wijziging van ingediende ontwerpen schriftelijk moeten plaatsvinden, tenzij de Voorzitter dit onnodig acht. In dit geval heb ik geen bezwaar omdat de tekst, die de heer Eman voorstel al in de verordening staat.

Dus daarom acht ik het in dit geval niet nodig. Maar het is natuurlijk wel nodig dat het voorstel van de heer Eman, indien hij dit voorstel wil handhaven en in stemming wil brengen, ondersteund wordt door twee raadsleden.
Het voorstel van de heer Eman wordt gesteund door de heren D.G.Croes en A.Werleman.
Het voorstel van de heer Eman komt hier op neer. De wijziging van het Bestuurscollege vindt geen voortgang en de huidige geldende tekst van artikel 70 wordt gehandhaafd, waarbij dus gesteld is, dat men zich kan laten bijstaan alleen door een door hem aan te wijzen kiezer.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, in Curacao in de Staten hebben wij onze stem uitgebracht....

DE VOORZITTER: Mijnheer Eman, het spijt mij, maar U vergist zich. In de Staten heeft U allemaal aangenomen de tekst zoals het Bestuurscollege nu voorstelt om het te wijzigen. Artikel 78 van het kiesreglement voor de Staten luidt thans: "Wanneer aan het stembureau blijkt dat een kiezer uit hoofde van zijn lichamelijk gesteldheid hulp behoeft, kan deze zich doen bijstaan". Dat is dus het voorstel dat wij dus hier ook doen. Wij willen dus laten vallen wat vroeger stond en wat bij ons nu nog staat, door een door hem aan te wijzen kiezer.
Dat staat niet in de wet, Mijnheer Eman.

DE HEER E.R.FINCK: Ik wil nog verder gaan, Mijnheer de Voorzitter. Een paar dagen geleden heeft de heer Eman en de heer D.G.Croes meegestemd aan dezelfde tekst van het kiesreglement van de Bovenwindse Eilanden en Bonaire. Toen heeft de heer Eman dus geen protest aangetekend. Dat zou ook niet eerlijk en logisch zijn. Hij heeft vorig jaar meegestemd aan dit artikel voor de Staten. Hij heeft drie dagen geleden vóór gestemd voor dit artikel voor Bonaire en de Bovenwinden en waarom dan niet voor Aruba. Daarom zeg ik nogmaals, Mijnheer de Voorzitter, onze fraktie is tegen het voorstel van de heer Eman.

DE VOORZITTER: Ik moet de heer Eman nogmaals erop wijzen, dat de wijziging, die het Bestuurscollege hier voorstelt neerkomt op dezelfde tekst, zoals die nu luidt voor de Statenverkiezingen.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, U bedoelt toch ten opzichte van Bonaire en de Bovenwinden?

DE VOORZITTER: Nee, Mijnheer Eman, voor de Staten.

DE HEER C.A.EMAN: Ja, maar daarop werd de toelichting gegeven.

DE VOORZITTER: Jammer genoeg heb ik de toelichting niet hier bij mij, maar ik betwijfel ten zeerste dat men dat in de toelichting kan beperken. Men kan in de toelichting inderdaad iets nader toelichten en iets duidelijker maken, maar men kan het niet beperken. Dus ik vrees, dat U hier op Aruba iets verder wil gaan, althans met Uw voorstel.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, ik zou hier vreemdelingen in het algemeen willen uitsluiten. Dus ook dat vreemdelingen hun bijstand kunnen verlenen. Ik zou het willen beperken tot een vreemdeling echtgenoot. Voor deze bestaande tekst hebben wij allemaal begrip. Dus........

DE VOORZITTER: Ja, maar U hebt ook gestemd op de tekst van de Staten.

DE HEER C.A.EMAN: Ik heb op Bonaire en de Bovenwinden gestemd.

DE VOORZITTER: Moet ik nu concluderen, dat U Uw eigen voorstel nu wijzigt? U zei zojuist iets van de vreemdeling echtgenoot. Handhaaft U Uw voorstel? Wilt U artikel 70 laten, zoals hij is?

DE HEER C.A.EMAN: Zoals hij is, Mijnheer de Voorzitter.

DE VOORZITTER: Uw voorstel wordt ondersteund en U wenst hoofdelijke stemming, dus wij zullen thans overgaan tot hoofdelijke stemming. Moet ik nog herhalen waarover men gaat stemmen? Zo niet, dan gaan wij over tot de stemming.

Het voorstel van de heer C.A.Eman wordt verworpen met 5 stemmen vóór en 15 stemmen tegen.

Vóór stemden de leden: C.A.Eman, D.G.Croes, M.Croes, A.Werleman en F.D. Figaroa.

Tegen stemden de leden: F.V.Lacle, M. de Cuba, A.Falconi, I.S. de Cuba, L.A.I.Chance, L.Croes, D.Tromp, W.C.Anslijn, J.Erasmus, M.Irausquin, J.Geerman, D.Flemming, E.R.Finck, J.U.Maduro en L.V.Britten.

DE VOORZITTER: Ik stel thans voor om de algemene beschouwingen te eindigen en over te gaan tot het artikelsgewijze behandeliing van dit ontwerp. Artikel 1, 2 en het ontwerp in zijn geheel.

DE HEER E.R.FINCK: Mijnheer de Voorzitter, ik wil U nog even vragen of het mogelijk is of nog voor de verkiezingen een nieuwe tekst van het kiesreglement kan verschijnen. Het is namelijk al tweemaal gewijzigd.

DE VOORZITTER: Mijnheer Finck dat is reeds door de Voorzitter in de huishoudelijke vergadering toegezegd. Het kan natuurlijk niet meer voormalig, maar wij zullen toch gaarne aan Uw verzoek voldoen.

Zonder hoofdelijke stemming wordt het ontwerp in zijn geheel aangenomen, met aantekening, dat de fraktie van de Arubaanse Volkspartij en de fraktie van de Union Nacional Arubano, alsmede de heer M.Croes, tegen artikel 70 zijn, zoals die thans luidt.

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, mag ik nog eventjes het woord voeren?

DE VOORZITTER: Heeft het iets te maken met dit agendapunt, Mijnheer Eman?

DE HEER C.A.EMAN: Mijnheer de Voorzitter, ik hoop, dat men dit keer ervoor zal zorgen, dat in alle stembureaus de partijen vertegenwoordigd zijn. Dus dat alle partijen een lid in alle stembureaus zullen hebben en dat er een lid zal worden aangewezen door de partij die gevolmachtigd is in de plaats waar het stembureau ligt. Het is wel gebruikelijk, Mijnheer de Voorzitter. Soms gebeurt het zo. Wij geven de namen op van verscheidene personen bijvoorbeeld. Ik zou graag een lid willen aanwijzen om zitting te nemen in stembureau Savaneta. Dan zet ik iemand van Savaneta. Maar door het Bestuurscollege wordt er iemand uit de stad bepaald in Savaneta.

DE VOORZITTER: Mijnheer Eman, wij zullen trachten zoveel mogelijk aan Uw verzoek te voldoen. In de praktijk valt het soms niet mee. Wij hebben het de laatste keer gehad, dat wij van een partij enorm lang hadden moeten wachten, voordat wij de lijst kregen met de namen er op. Wij hadden zelf bijna over moeten gaan tot het aanwijzen van die personen, want wij kregen de lijst te laat.

Het komt soms moeilijk uit. Er zijn altijd verschuivingen en dan lopen wij vast en dan moeten wij weer plaatsen invullen. Dus in principe streven wij ernaar om dus van iedere partij in ieder stembureau zoveel mogelijk de mensen uit dat distrikt op te nemen. Het kan in de praktijk wel eens gebeuren, dat het niet altijd lukt. Maar aan Uw verzoek zullen wij in principe gaarne voldoen.

De Voorzitter sluit de vergadering.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van . . . .

De Gezaghebber,

De Sekretaris,